

MEMOIRES VAN EEN HOLENMENS

Deel 6: de eerste verbinding

Door Paul De Bie (SC Avalon vzw)

Zoveel duizenden dagen van graven en ploeteren en exploreren in grotten, ik geraak er de tel wat bij kwijt. Zelfs de nochtans onvergetelijk geachte momenten van “grote premières”, die je je hele leven moesten bijblijven, zijn vervaagd of zelfs vergeten. Alles loopt wat door elkaar en wordt een grote brij.

Maar geen paniek! Want het staat er nog allemaal op, natuurlijk, op de duizenden Gigabytes grote harde schijf van het menselijk lichaam. Alleen, je weet niet meer wàr. Dan helpt het wanneer je kan terugvallen op wat notities, een dagboek, een verslag. Zelfs één oude foto kan volstaan om plots weer de toegang te vinden tot die diep weggeborgen informatie. Dankzij dat ene beeld, weet je het plots allemaal weer. Een flashback, tientallen jaren terug in de tijd, verbluffend realistisch en griezelig accuraat. Zo verging het mij onlangs, toen ik bij het oprommelen van mijn bureau een oude, reeds verkleurde foto tegenkwam. Op de achterkant stond slechts dit: “Jonction Ultime, Bretaye 1993”

Inderdaad, de Bretaye! De eerste grote ontdekking van Avalon, na vele jaren van verwoed zoeken en graven. Na flink wat vruchteloos werk, in 1990 op het massief van Bretaye, in een blaasgat boven een mooie resurgentie, werd de aandacht verlegd naar een hoger gelegen doline in hetzelfde bos. Er werd een doorbraak gemaakt en vrij vlot werd er zowat 400 m aan galerijen ontdekt: de “B1” was geboren. In deze grot kwamen we in de ondergrondse rivier terecht waarnaar we op zoek waren, maar jammer genoeg werden we stroomopwaarts gestopt door een grote sifon.

Aan de andere kant van de berg werd eveneens een belangrijke ontdekking gedaan: daar kon een verdwijnpunt, de “B5”, worden opengemaakt en ook daar konden we ongeveer 400 m aan galerijen exploreren, in stroomafwaartse richting dan. Maar ook hier werden we gestopt door een zo goed als sifonnerend gangetje, dat we Boyau Harakiri hadden genoemd: erdoor kruipen leek pure zelfmoord.

De B1 en de B5 liepen naar elkaar toe, er was geen enkele twijfel over dat het hier om één en dezelfde ondergrondse rivier ging. Maar tussen beide sifons was er een grote, blinde vlek van minstens 200 m in vogelvlucht. In augustus 1991 waren we vastbesloten om dat onbekend terrein te ontginnen. Het water van de Aisne, de grote rivier waar de B5 langs gelegen was, stond lager dan ooit tevoren.

Augustus 1991

Het niveau van de Aisne is nu zeer laag, de rivier kabbelt gezapig over de keien van haar brede bedding. We besluiten een oud experiment te herhalen, namelijk het deels afdammen van de Aisne, om zodoende haar loop enigszins te verleggen. Ergens in de buurt van de B5 verdwijnt er immers water van de Aisne ondergronds, en het is dat water dat ons parten speelt in de Boyau Harakiri.

Ditmaal pakken we het professioneel aan: met vijftig zandzakken en veel keien, wordt een flinke dam opgetrokken, zowat 100 m stroomopwaarts van de B5. Geen sinecure, op deze plek is de Aisne minstens 15 meter breed. Een groep scouts, die op zomerkamp is vlak bij de grot, steekt spontaan de handen uit de mouwen. De dam is uiteraard niet waterdicht maar het grootste deel van het water krijgen we op die manier wel in de gewenste richting gestuurd: rond een eilandje, zodat de verdwijnpunten van de B5 nu droog komen te liggen.

's Namiddags trekken we de B1 in. In de sifon is het water enkele centimeters gezakt, en er is nu een piepkleine luchtruimte zichtbaar. Wat meer is: er is een duidelijk voelbare tocht! Het sifonneert dus niet meer, de sifon is dus een “voute-mouillante” geworden. Pierre besluit een poging te wagen om verder te geraken. Met de voeten eerst, lippen tegen het plafond, helm in de hand, glijdt hij onder het dak door. De luchtruimte is over een smalle strook zowat 5 cm hoog, neushoog zeg maar. Aan weerszijden van deze strook staat het water tot tegen het plafond. Na anderhalve meter belandt hij in een ruime dwarsdiaklaas, waarin hij rechtop kan zitten en eens flink lucht happen. Ik ga Pierre achterna, het is een beangstigende ervaring, nooit eerder deed ik zoiets, de paniek ligt op de loer... Elke bruuske beweging doet het water tot tegen het dak klotsen, en sluit de lucht af. Vanaf de dwarsdiaklaas, gaat de voute-mouillante opnieuw verder, met iets meer lucht gelukkig. Pierre glijdt ook hier onderdoor, tot in een nieuwe, kleine luchtruimte, twee meter verder. Ik volg opnieuw. Samen beoordelen we het vervolg, we zitten allebei in een kleine ruimte waar we net het hoofd boven water kunnen houden, en we zien het dak nog vele meters ver doorlopen, met heel weinig lucht echter: hooguit twee vingers. De passage is nochtans breed, met een perfect plat dak. Pierre wil absoluut verder, maar ik heb water in mijn oren gekregen en ben verschrikkelijk duizelig geworden, mijn hoofd tolt.

Terugkeren maar! En zelfs daar ben ik al niet happig op, we zitten intussen toch al wel 4 meter ver in een voute-mouillante met amper lucht. De geluiden van het water dat rondom ons tegen het dak klotst, de bijtende kou van het water, de duizeligheid, de adrenaline in ons bloed: het is allemaal niet om een mens te verblijden! De terugtocht verloopt meer onder dan boven water, en eerder paniekerig.

Enkele minuten staan we weer bij Annette, die verkleumd van kou en schrik op ons staat te wachten. Oef, dit nooit meer, denk ik: wel jong maar niet gek! Maar een uur later zijn die voornemens alweer vergeten, en neemt de drang naar het onbekende toch weer de bovenhand op het gezond verstand.

Ook in de Salle du Chaos, de grote zaal die zich onder de ingang van de B1 bevindt, staat het water erg laag. Op het laagste punt van de zaal waar op verschillende plaatsen water staat, ontdek ik een spleetje lucht boven één van die meertjes. Neopreenkap opgezet, en dan met de intussen beproefde techniek eens voelen: ruggelings, met de voeten eerst, de helm in de hand en de neus tegen het plafond geplakt. Het schijnt ruim genoeg, het water is erg diep en met mijn voeten voel ik ruimte. Even doorbijten en hop onder water! Twee meter verder bereik ik een grote luchtklok, waar ik proestend boven kom en prompt mijn hoofd keihard tegen een rotspunt stoot. Even uit het oog verloren dat ik geen helm op heb!

Mijn kompanen volgen eveneens door de passage die we ironisch "Passage des Pieds Humides" dopen...

Er voorbij vinden we zowat 10 meter ruime galerij met borstdiep water. Ze eindigt op een veel te smalle spleet waarin we wel tocht constateren (en langs daar zou dan ook twee jaar later de verbinding met de resurgentie worden gemaakt). De rivier verdwijnt links onder een sifonnerend dak. Enige mogelijkheid is weer een spleetje dat boven het water vertrekt, en waarin na een dikke meter wat meer luchtruimte lijkt, genoeg om mijn hoofd boven te houden. Ik herhaal mijn stunt van daarnet, een flinke ademteug en ik duik onder het dak door. Een misrekening, zo blijkt! Ik kom boven water maar de luchtruimte is amper een half hoofd groot, en wanneer ik mijn longen vol wil zuigen met de bevrijdende lucht, komt er enkel water! De borrel komt totaal onverwacht, ik hoest en proest en probeer mijn lippen boven water te krijgen voor de zo noodzakelijke teug lucht. Alles is stikdonker, de helm zweeft diep onder mij in het chocoladebruine modderwater. Herinneringen flitsen door mijn hoofd, aan die keer dat ik bijna verdronk in een voute-mouillante in de Haquin!

Lucht moet ik hebben, en licht! Het is een kwestie van seconden nu, ik krijg mijn lippen boven water, ik adem en graai naar mijn helm onder mij. Eindelijk krijg ik mijn licht te pakken. Rondom mij sifonneert het overal. Ik weet niet meer uit welke richting ik gekomen ben, gelukkig hoor ik Pierre die aan de andere kant staat, anderhalve meter verder en kan ik me oriënteren. Er is geen tijd om de paniek te laten overheersen, ik moet hier ogenblikkelijk weg, is mijn enige gedachte. Tien seconden later sta ik weer bij de anderen. Oef! Doe zo'n stommiteit nooit meer, zegt een stemmetje in mijn hoofd, als je sifons wil duiken, zorg dan op zijn minst voor een duikuitrusting!

Op 15 augustus, moederdag, trekken Marc en ik de B5 in, voor de topo van de "Korte Leemstraat" tot aan de "Passage Harakiri". Daar aangekomen, blijkt dat er dankzij de dam nog amper water doorheen het lage gangetje stroomt. Het water staat er wel nog steeds ontmoedigend hoog, maar het lijkt stil te staan en het gevaar om te verdrinken, doordat het water stijgt eens je de doorgang belemmert, lijkt nu niet erg groot meer. Nu nog enkel een gek vinden die wil proberen of deze inschatting correct is of niet.

Ik zet mijn neopreenkap op en schuif ruggelings, voeten eerst en lippen tegen het plafond, in het nauwe gangetje. Het water staat me net tot aan de mond. Mijn helm sleep ik achter me aan, het is aardedonker. Ik drijf grotendeels en ik hoef me maar met mijn vingertoppen aan de wanden voort te trekken. Ik glijd traagjes verder, heel behoedzaam, om vooral geen golven te maken die mijn luchtruimte even zouden kunnen afsluiten. Maar de paniek ligt op de loer, het besef dat een ongecontroleerde beweging, een slok water en de erop volgende

hoestbui, mijn dood kunnen betekenen, zorgt voor een bijna ondraaglijke stress. Boven mij een plafond waar mijn neus tegen raspt. Links, rechts en, onder mij: water en rots. De enige ontsnappingmogelijkheid ligt achter mij, en ik verwijder me er hoe langer hoe verder van! Na een meter of 3 wordt het me teveel: ik schuif weer achteruit, in de richting van het licht van Marc die daar zit te wachten.

Even recupereren nu. Wanneer mijn hartslag weer wat bedaard is, doe ik een nieuwe poging. Ik weet nu wat er komen gaat en ben vrij snel waar ik daarnet gestopt was. Een meter verder slurp ik meer water dan lucht: de luchtruimte is nog slechts enkele centimeters hoog. Ik zie niets, maar met mijn knieën voel ik reeds dat er een kleine luchtklok aankomt. Zou deze groot genoeg zijn om mijn hoofd boven te houden?

Mijn nare ervaring van vorige week indachtig besluit ik het risico niet te nemen. Weer terug naar Marc, voor overleg en mentale steun!

Enkele minuten later staat mijn besluit vast: wie niet waagt die niet wint! Voor de derde keer glijd ik door de donkere rattental, het wordt nu bijna routine. Op het laagste punt hou ik mijn adem in, en propulseer me vooruit tot ik een meter verder inderdaad de zo gewenste luchtklok vind, waar ik een diepe teug lucht kan nemen. Vanaf hier wordt het plafond wat hoger, en de resterende 3 meter zijn nog slechts een formaliteit.

Oef! Ik kom in een klein zaaltje terecht en kan me eindelijk oprichten, en mijn helm weer opzetten. De rivier loopt verder in een diaklaas met diep water, waar net genoeg plaats is om mijn hoofd boven te houden. Ik stuif er doorheen. Na 5 meter nat parcours, een verrassing; ik kom dwars op een belangrijke rivier uit, die van rechts komt en minstens een meter breed is. Een tweede rivier in de Bretaye, wie had dat gedacht! Stroomafwaarts verenigen beide rivieren zich, de galerij is slechts een goede meter hoog maar minstens 3 meter breed. Zo ver mijn licht schijnt, zie ik het verder lopen!

Eerst Marc halen, denk ik. Opnieuw door de Passage Harakiri, tot bij Marc. Opgewonden vertel ik hem wat ik heb gezien, ik sta te popelen om samen met hem het vervolg te exploreren. Maar Marc heeft een pontonnière aan en geen neopreenpak, en hij zit bovendien al een half uur tot zijn middel in ijskoud water te wachten. Het idee om minutenlang, met het water tot aan de neus door de Harakiri te spartelen, intussen langzaam maar zeker vollopend met koud water, zint hem niet. Daar kan de lokroep van een grote première niet tegenop. "Ga maar kijken, ik wacht wel", spoort hij me aan.

Terug door Boyau Harakiri dus, waarin ik me intussen als een vis in het water voel. Ik onderzoek eerst de herkomst van de nieuwe rivier; maar na 15 meter in stroomopwaartse richting kan ik niet verder: het water komt vanonder een grote blokkeninstorting vandaan. Stroomafwaarts dan maar. Een meter of twintig gebukt onder een laag plafond, dan wordt de galerij groter. Al gauw is ze wel vijf meter breed en even hoog, prachtige draperieën hangen boven de rivier omlaag. Ik roep het uit van vreugde, er is niemand die mij hoort dus ik kan me flink laten gaan! Met reuzenstappen ren ik over de oevers van ongerepte klei. De galerij krijgt onwezenlijk grote afmetingen, tot 12 meter breed. Droom ik? Ben ik wel in België? Na minstens 130 meter te hebben afgelegd, arriveer ik in een grote zaal. Ze wordt gedomineerd door een gigantisch rotsblok, zo groot als een bestelwagen, wat me tot de naam "Salle du Monolithe" inspireert. De rivier botst er tegen een hoge rotswand, draait haaks naar links en duikt daar onder een zeer laag dak. Maar 3 meter hoger zie ik een grote galerij vertrekken, vol witte concreties. Uitnodigend, maar dat zal voor een andere keer zijn: het is al welletjes geweest. Ik keer terug naar Marc, die nog steeds in het diepe water van de Lange

Leemstraat op mij zit te wachten. Opgewonden doe ik mijn verhaal, hij heeft moeite mij te geloven en verdenkt me van visserslatijn, wanneer ik de "10 meter brede" galerij beschrijf...

Uiteraard staat de rest van de maand augustus in het teken van de verdere exploratie van de immense galerij, die we "Galerie Avalon" hebben gedoopt.

Een week na mijn ontdekking, krijg ik Annette en Jan zover om ook doorheen de Harakiri te dobberen. Gelukkig is het buiten nog steeds prima weer en is onze dam op de Aisne nog intact. In de Salle du Monolithe verdwijnt de rivier in een quasi-sifonnerende passage, redelijk nauw en met slechts enkele centimeters lucht. Ik waag een poging het obstakel te passeren, en glijd ruggelings het water in, neus tegen het plafond: de beproefde techniek, zeg maar. De tocht fluit me er rond de oren! Het is dus duidelijk de goede weg, maar het wordt verduiveld laag. Met mijn benen voel ik dat het verderop hoger wordt. Ik neem een flinke teug lucht en HOP!

Hoera: ruimte, om recht te staan, het water uit mijn neopreen te laten lopen (wat altijd garant staat voor wat koude rillingen) en mijn helm weer op te zetten. Ziezo, dat was dan de ontmaagding van de "Passage du Président".

"Komen jullie?", roep ik naar de twee anderen. Neen, deze 5 meter lange passage, die bijna "in apnée" moet worden genomen, inspireert hen niet. "Ga maar eens eerst kijken of het doorloopt!"

De galerij is laag maar de rivier is hier minstens 2 meter breed. Ik ploeter door de kniediepe modder verder, al gauw wordt het hoger en verloopt de progressie terug in een naar Belgische normen zeer grote galerij. Na een honderdtal meter duikt het dak omlaag, een voute-mouillante met slechts 2 cm lucht verspert me de weg. Ik ben praktisch zeker dat dit de andere kant is van de sifon van de B1, waarin Pierre en ik enkele weken geleden een meter of vijf ver waren geraakt.

's Anderendaags wordt mijn veronderstelling bevestigd. Twee ploegen gaan van start, een topoploeg, Rudi en ik in de B5, en een ploeg bestaande uit Eddy, Pierre en Jan in de B1. Om stipt 13 uur hebben beide ploegen rendez-vous, elk aan "hun" kant van de sifon. En inderdaad, daar aangekomen, horen we reeds de andere ploeg, aan de andere kant van de "sifon". Luttel later passeren Eddy en Pierre als eersten de "sifon", met de lippen tegen het plafond, profiterend van de paar centimeters lucht die er is. Pierre doet het zowaar met enkel een neopreenvest aan, maar Pierre kan dan ook tegen de kou als geen ander. Juichend begroeten wij hen, handen worden geschud, schouderklopjes uitgedeeld. Het is een onvergetelijk moment, de bekroning van honderden uren ondergrondse arbeid. Het is de eerste "verbinding" die Avalon maakt, en wat voor een: een doorsteek van meer dan 550 m is nu mogelijk! Maar indien iemand mij toen had gezegd dat er in de daaropvolgende 15 jaren, nog vier andere van dergelijke en zelfs grotere verbindingen door de club in België zouden worden gemaakt, dan had ik het nooit geloofd!

Pierre en Eddy besluiten ineens als eersten de "doorsteek" op hun naam te schrijven, en verlaten de grot langs de B5. Rudi en ik werken de topo van de Galerie Avalon verder af, tot aan de "Siphon de la Jonction", en verlaten samen met Jan de grot langs de B1, daarmee eveneens de doorsteek realiserend.

Hoewel we voor de zoveelste maal minstens 8 uur ondergronds hebben gewerkt, en we flink moe zijn, passeren we nog even langs Joseph, de eigenaar van het terrein waar de grot ligt. Hij is zo in de wolken met onze prestaties, dat hij prompt champagne laat aanrukken. Onze lege maag heeft er wat moeite mee...

Wat een maand! Op enkele weken tijd, zijn onze dromen waar geworden, en hoe! De B 1 en B5 zijn nu één grot, met een lengte van reeds 1150 meter. Het belang van onze ontdekking begint stilaan door te dringen. Grote zalen, galerijen van 10 meter breed, een machtige rivier, een traverse van 550 meter lengte, supernatte passages,...het is allemaal even buitengewoon. Dankzij de doorsteek B5-B1, is nu een praktisch integrale doorsteek van het massief mogelijk. Er resteert enkel nog een 40-tal meter te ontdekken tussen het meest stroomafwaartse punt van de B1 (de Pieds Humides) en de resurgentie (B0), om aldus een integrale doorsteek van verdwijnpunt tot bron mogelijk te maken.

Stilaan krijg ik echter ook het gevoel, dat de grot ons wat teveel aan het worden is. De hoeveelheid werk die nog rest, lijkt schier onoverkomelijk. Topograferen (boven- en ondergronds) en topo's uittekenen; desobstructies op tal van plaatsen in de grot en buiten, verdere exploratie, uitklimmen van cheminees, wetenschappelijke bestudering... Bijna elk uur van mijn vrije tijd gaat op een of andere manier naar 'den Bretaye'. Annette, nochtans zelf een fanatiek speleologe, heeft het er soms moeilijk mee. Uiteindelijk maak ik een lijst met alle dingen die nog gedaan moeten worden, rangschik ze volgens prioriteit, stel werken en tijdschema's op. Ik krijg er terug greep mee op de dingen, de toekomst ziet er wat minder somber uit.

Het zou nog bijna twee jaar duren, en immens veel werk vergen, om de verbinding tussen de B1 en de resurgentie te realiseren. Hierbij kon ik vooral rekenen op Rudi en Koen, allebei even gek en onversaagd. Tijdens deze zoektocht sneuvelden Rudi en ik bijna, in de Salle de l'Ange Gardien onder een blok van 2 kubieke meter groot... maar dat is stof voor een ander verhaal. Samen met Rudi, maakte ik de verbinding in juli 1993. Er was geen publiek, noch champagne. We lagen weggezonden in water en modder, uitgeput na een dag werken in barbaarse omstandigheden. Maar de vreugde was er niet minder om. De "Jonction Ultime" maakte een doorsteek van 638 m mogelijk, die intussen is uitgegroeid tot een klassieker... voor het handjevol speleologen dat zich jaarlijks kandidaat stelt om de harde maar oh zo opwindende confrontatie met modder, vernauwingen en extreme voute-mouillantes aan te gaan...

Namen van mijn partners in dit verhaal:

Koen Mandonx
Annette Van Houtte
Pierre Verhees
Jan Celis
Marc Cools
Rudi Bollaert